

trini; pari passu et æquali inter se servata distantia, videlicet unius circiter passus inter collaterales, et duorum vel trium passuum inter antecedentes et subsequentes. Qui ex una parte incedunt, quantum fieri potest, diligenter et modeste attendere debent ad socios suos ex altera procedentes, ne unus alium præcedat, aut alter quasi sequatur; aut ne nimis sint vicini aut remoti a se invicem, sed duas rectas lineas in longum efficientes. Si loci angustia non permittat, ut juxta se invicem incedant, minor seu junior præcedit (1).

Curandum etiam est, ne spatium aliquod inter diversa corpora relinquatur, sed omnia ita cohæreant, ut unum quasi agmen videatur.

II. Si statio fiat in via, qua transitur, v. g. ad altare juxta viam constructum. omnes procedere possunt, donec celebrans ad stationem seu altare pervenerit: tunc omnes consistunt, et se vertunt ad celebrantem. Precibus in statione dictis seu cantatis, omnes iterum se vertunt, eodemque ordine procedunt.

2. Si autem in statione ad locum aliquem sit accedendum, vel ecclesiam aut oratorium ingrediendum; tunc cum illuc perventum fuerit, illi qui primi incedunt, persistunt in loco ita remoto, ut omnes alii transire valeant; duo primi se sistunt, unus a dextris et alter a sinistris, ita a se invicem separati, ut reliqui inter eos procedere possint; duo sequentes se sistunt similiter juxta duos primos; reliqui similiter, successive usque ad ultimos, ita ut omnes duas lineas usque ad altare seu locum stationis efficiant, juniores longius ab altari remaneant, et digniores illi appropinquent eodem ordine, quo in processione incedunt. Sic stant facie ad se invicem conversa; cum autem celebrans transierit, faciem vertunt ad altare. Crucifer cum acolythis persistit in loco, in quo incessit, aliquantulum autem e medio recedit, ut alii transire possint; cum omnes transierint, se sistit in medio, ibique sine reverentia aut genuflexione facienda, stat, donec sit progrediendum. Dum progrediendum est, omnes se vertunt

(1) Vid. Praxis Pontificalis, tom. 3, n. 213.

et procedunt, quia processio est extensa eodem modo, quo incessit, et quo jam procedendum est.

III. In fine processioneis, cum ad ecclesiam aut ad altare redierint, si sequatur missa, ut in festo purificationis et dominica palmarum, omnes debita altari facta reverentia, ad respectiva sua loca accedunt; crucifer deponit crucem ad cornu epistolæ prope credentiam, et acolythi candelabra super credentiam; celebrans cum ministris, debita ante gradus altaris facta reverentia, accedit ad cornu epistolæ, ibique potius quam ante gradus altaris paramenta permutat.

2. Si sequatur aliud officium, ut feria sexta parasceves, vel benedictio danda sit cum ss. Sacramento, ut in ejusdem processione, crucifer deponit crucem et acolythi candelabra, ut jam dictum est: reliqui autem se gerunt ut in statione, juniores scilicet, seu qui primi incedunt, se sistunt in loco remoto ab altari, alii ordine quo incedunt, propius ad altare accedunt; stant omnes facie ad se invicem conversa, et ad adventum ss. Sacramenti genuflectunt utroque genu. Cum celebrans cum ss. Sacramento transierit, se convertunt ad altare, et manent genuflexi usque ad finem. Quod si circa altare efficiant quasi semicirculum, ut in aliquibus locis fieri solet, digniores sint directe ante altare et quasi in medio plani hinc inde, et juniores versus cornua altaris. Si locus capax non fuerit, omnes ad loca sua in choro accedere possunt.

3. Si non sequatur missa neque aliud officium, tunc in accessu ad altare omnes, nisi mox ad respectiva loca in choro accedant, se sistunt, ut supra dictum est, juniores, in loco remoto ab altari et alii ordine quo incedunt propius ad altare; crucifer non deponit crucem neque acolythi candelabra, nisi statio ante altare forte longior foret, sed stant in loco in quo incesserunt, paulisper e medio recedentes, ut alii transire possint; cum omnes transierint, se sistunt in medio. Cantata oratione, celebrans redit in sacristiam præcedente crucifero cum acolythis (1).

(1) Bauldry p. 2, cap. 14, n. 29 et seq.

His omnibus de processionibus generaliter dictis, cum actum sit de processione in die Purificationis n. 88 et seq. in dominica palmarum n. 23 et seq. in rogationibus n. 74 et seq.; agendum restat de processione ss. Sacramenti.

DE PROCESSIONE SS. SACRAMENTI.

327. Declarat sancta Synodus Trid. (1) : « Pie et religiose admodum in Dei Ecclesiam inductum fuisse hunc morem, ut singulis annis, peculiari quodam et festo die, præcelsum hoc et venerabile Sacramentum .. in processionibus reverenter, et honorifice per vias, et loca publica circumferretur » Item statuit tertium concilium prov. Mechl. (2) : « Sacrosancta Eucharistia pie et utiliter ad populi devotionem interdum in publicis supplicationibus defertur; potissimum vero in festo sacro Christi Corpori consecrato, ejusque octava. Sed ne nimia frequentia minuatur reverentiam, rarius extra prædicta tempora id fiat, et non nisi in arduis causis pacis et publicæ necessitatis vel utilitatis. In illis autem processionibus, ad quas populus non tam orandi quam spectandi gratia confluere solet, abstinenceatur. » Sic synodus diocæsanæ Antverp. (3) edicit : « Quoniam in processionibus, quas vocant dedicationum, multas contingit insolentias plerumque committi, et quædam inepta et lasciva immisceri, quæ tamen non esse toleranda decernimus; omnino prohibemus in illis venerabile Sacramentum circumferri » (4).

« Ubi processio ss. Sacramenti in ejus festo die, vel per octavam, ea qua decet solemnè pompa nequiverit haberi, designabit Episcopus pro suo arbitrio et prudentia unicuique

(1) Sess. XIII, de Euch. c. 5.

(2) 1607, tit. VII, c. 8.

(3) 1610, tit. VII, c. 8.

(4) Vid. dec. S. R. C. 12 Jun. 1638, n. 911-1058; epist. past. Alph. de Berghes Syn. Belg. tom. II, fol. 363.

ecclesiæ aliquam ex sequentibus dominicis, in qua celebrata missa cum commemoratione ss. Sacramenti juxta rubricarum præscriptam formam, solemnè illius processio peragi possit » (1). Missa igitur in hoc casu de dominica seu festo duplici occurrente celebranda est, cum commemoratione ss. Sacramenti post alias orationes præceptas (2). Si processio fiat extra dominicam in die, qua votiva privata permittitur, et votiva de ss. Sacramento cantatur; hæc more votivo sine *Gloria* et *Credo*, et cum tribus saltem orationibus dicenda est.

328. A quo, et quomodo ss. Sacramentum in processionibus deferendum est?

R. I. Deferri debet ab eo, qui missam aut officium celebravit, quatenus processio fiat aut post missam aut post officium (3). Solus excipitur Episcopus diocæsanus, qui, licet missam aut officium non celebret, nihilominus ss. Sacramentum in processione defert (4). Delatio ss. Sacramenti in processione ejusdem solemnè ad primam pertinet dignitatem. modo ipsa missam aut officium celebret, et deficiente prima dignitate ad secundam, et sic successive (5). In oppidis aliisque locis ruralibus a digniori illius loci sacerdote id fieri decet (6). Per totam autem processionem, ab initio usque ad finem, ss. Sacramentum ab uno eodemque deferendum est, et non successive a pluribus, quacumque in contrarium non obstante consuetudine (7).

Similiter quæcumque processio, quæ fit immediate sive

(1) S. R. C. 8 Mart. 1749, n. 4051-4200.

(2) S. R. C. 6 Dec. 1653, n. 1545-1692, et 10 Sept. 1796, n. 4320-4469, 6.

(3) S. R. C. 19 Jan. 1608, n. 219-366; 12 Jun. 1627, n. 540-687, I; 16 Ap. 1644, n. 1348-1495; 23 Mart. 1709, n. 3653-3802; 3 Aug. 1839, n. 4715-4861; 22 Maji 1841, n. 4780-4926. Vid. Praxis Pontif. tom. 3, n. 241.

(4) Cærem. Ep. lib. 2, c. 33.

(5) Eadem dec. cit. Praxis Pontif. tom. 3, n. 241.

(6) Merati cum aliis p. 4, tit. 12, n. 11, in fine.

(7) S. R. C. 4 Maji 1748, n. 4146-4195; 3 Aug. 1839, n. 4715-4861; 22 Maji 1841, n. 4780-4926.

ante sive post missam aut officium, fieri debet per celebrantem; si autem celebrans v. g. post vespervas recesserit, et processio instituatur post completorium, vel fiat alio tempore sine respectu ad missam aut officium, tunc etiam spectare potest ad primam dignitatem juxta statuta et consuetudinem (1).

R. 2. Deferendum est 1° manibus celebrantis, pedibus incedentis (2), dextra ad nodum et sinistra ad pedem ostensorii, manibusque velo humerali coopertis : 2° ante faciem juxta rituale Romanum, seu superiorem partem pectoris, cum imagine s. Hostiæ versus præcedentes : 3° sub baldachino, sub quo celebrans et simul diaconus et subdiaconus pluviale elevantes, incedunt, si fieri possit. 4° Deferens ss. Sacramentum, submissa voce alternatim cum ministris continuo recitat aliquos psalmos vel hymnos, quos memoriter recitare potest (3); numquam tamen cum aliis cantat, nisi alii non cantent vel inordinate (4).

329. An et quoties est standum, item populus cum ss. Sacramento in ejusdem processione benedicendus?

R. 1. Si via processionis longior fuerit, super altare alicujus ecclesiæ vel super altare per viam constructum ss. Sacramentum deponere, et aliquantulum quiescere licet. Quod tamen non passim in singulis ecclesiis, vel ad singula altaria, quæ per viam constructa reperiuntur, faciendum est, sed semel tantum vel iterum. Deposito ss. Sacramento super altare, cantatur *Tantum ergo* et *Genitori* vel aliqua antiphona de venerabili; celebrans ponit incensum in thuribulum et ss. Sacramentum ter incensat; deinde cantatur versus *Panem de cælo*, cum oratione *Deus qui nobis sub Sacramento*, ut infra dicitur. Cantata oratione, celebrans recipit ostensorium, et proceditur (5).

(1) S. R. C. 23 Maji 1873, n. 5549, II et III.

(2) S. R. C. 2 Jun. 1618, n. 411-558; 2 Aug. 1631, n. 784-931; 24 Jul. 1638, n. 931-1078; 18 Jan. 1653, n. 1512-1659.

(3) Cærem. Ep. lib. 2, c. 33, n. 22.

(4) Merati p. 4, tit. 12, n. 10; Gardellini in instr. Clem. § 19, n. 15.

(5) Cærem. Ep. lib. 2, c. 33, n. 22; S. R. C. 10 Jul. 1677, n. 2673-2825; Cavalieri tom. IV, dec. 297, n. 6.

R. 2. Cæremoniale Ep. rituale Romanum et dec. S. R. C. 11 Maji 1652 (1) unam tantum benedictionem cum ss. Sacramento in processione præscribunt, scilicet in fine, ut infra dicitur; adeoque nec initio processionis, nec in ecclesiæ janua (2), nec in statione benedictio per se dari potest : attamen S. R. Congregatio (3) postea respondit, in ecclesiis vel altaribus per viam benedictionem cum ss. Sacramento dandi "vetustissimam consuetudinem tolerari posse, eo tamen modo, ut saltem servetur regula cæremonialis, quod non toties pausatio fiat, et benedictio elargiatur, quoties altaria occurrunt, sed semel vel iterum." Eo casu benedictio datur post cantatam orationem de ss. Sacramento, ut in fine processionis.

330. Processio sic institui et peragi debet : finito evangelio in fine missæ, celebrans, diaconus et subdiaconus ad medium altaris accedunt, flectunt unico genu, et per gradus laterales cornu epistolæ descendunt in planum; ibi celebrans deponit casulam et manipulum, assistentes suos manipulos, et ipse celebrans pluviali induitur (4). Deinde celebrans medius inter diaconum et subdiaconum per planum accedit ad medium ante infimum gradum altaris : ibi genuflexione utriusque genu facta, imponit incensum sine benedictione in duo thuribula, vel simul, vel in unum post alterum : tum genuflexus cum alterutro thuribulo ss. Sacramentum triplici ductu incensat. Incensatione facta, per diaconum juxta rituale Romanum, vel per cæremoniarium juxta cæremoniale Ep. velum humerale imponitur, quod, ne decidat, firmatur vel ligaminibus ante, vel aciculis retro. Tum omnes ad altare ascendentes, celebrans cum subdiacono a sinistris, flectit utroque genu super suppedaneum seu supremum gradum; et diaconus progreditur usque ad altare, genuflectit unico genu, deinde accipit ostensorium, illudque

(1) N. 1492-1639.

(2) S. R. C. 19 Jul. 1687, n. 2992-3141.

(3) 23 Sept. 1820, n. 4424-4574, in Volaterrana.

(4) Gavantus p. 4, tit. 12, n. 3; et Merati ibidem n. 8.

ambabus manibus tenens, stans tradit celebranti, qui prius facta capitis inclinatione, manibus sub velo ante pectus pendente positus et coopertis, genuflexus illud reverenter accipit. Celebrans accepto ostensorio surgit; et diaconus statim ac velum super manus celebrantis accommodaverit, in eodem in quo est loco, ss. Sacramento genuflectit, ac sine mora se erigens, se sistit ad dextram celebrantis, qui diacono et subdiacono pluviale elevantibus ascendit ad planum suppedanei, ubi cum iisdem ministris, qui simul ascendunt, se vertit ad populum. Diaconus autem et subdiaconus, se simul vertendo, proprium tenent locum, ita ut diaconus a dextris et subdiaconus a sinistris pluviale elevent, quod similiter faciunt per totam processionem, et cum sacerdote sub baldachino incedere possint. Dum celebrans surgit, et se convertit ad populum, incipitur hymnus *Pange lingua*, et sine benedictione danda statim proceditur. Crucifer et duo ceroferarii tempestive accedunt ad medium presbyterii, ubi in spatio competente ab altari stantes facie ad altare conversa expectant, donec processio inchoetur. Dum Celebrans procedere incipit, simul procedit crucifer cum ceroferariis sine reverentia facienda; omnesque reliqui, facta ss. Sacramento genuflexione, procedunt modo et ordine, quo dictum est. Infra processionem in rituali Romano assignantur cantandi tres hymni ex officio ss. Sacramenti, et duo ex officio ascensionis Domini, item *Te Deum*, *Benedictus* et *Magnificat*; si longior sit processio, his superaddi potest sequentia *Lauda Sion*, item responsoria et psalmi ex officio ss. Sacramenti. Celebrans non cantat, sed cum diacono et subdiacono psalmos aut hymnos alternatim recitat. In fine processionis crucifer deponit crucem ad cornu epistolæ prope credentiam, et ceroferarii candelabra super credentiam, atque cum aliis genuflectunt. Clerici in duas partes divisi hinc inde, ita ut celebrans cum ministris per medium illorum transire queat, stant facie ad invicem conversa usque ad adventum ss. Sacramenti; et tunc omnes coram illo genuflectunt utroque genu, et sic manent genuflexi sed facie ad altare conversa, donec benedictione data, ss. Sa-

cramentum repositum fuerit. Celebrans cum ss. Sacramento, et simul diaconus et subdiaconus pluviale elevantes ad altare ascendunt: diaconus genuflectit utroque genu in plano suppedanei versus cornu epistolæ, facie ad celebrantem conversa; subdiaconus genuflectit, in supremo gradu altaris a sinistris celebrantis; et celebrans consistens in gradu ante suppedaneum, tradit ostensorium diacono genuflexo. Diaconus accepto ostensorio surgit, et postquam celebrans ss. Sacramento genuflexione adoraverit, ostensorium super altare collocat. Interim celebrans cum subdiacono descendit ultra infimum gradum, et flectit utroque genu. Diaconus facta genuflexione pariter descendit, et genuflectit. SS. Sacramento super altare deposito, clerici et cantores hinc inde genuflexi, illud reverenter adorant, cantantes duas ultimas strophas hymni *Pange lingua*, scilicet *Tantum ergo* et *Genitori*; dum interim celebrans cum ministris more solito imponit incensum sine benedictione in alterutrum ex duobus thuribulis, et ss. Sacramento triplici ductu incensat. Deinde cantatur versus *Panem de cælo*, cui tempore paschali et infra octavam Corporis Christi additur *Alleluja*: tum celebrans surgit, omnibus aliis manentibus genuflexis etiam diacono et subdiacono librum ante celebrantem tenentibus (1); et non præmittendo *Dominus vobiscum* (2), cantat orationem *Deus qui nobis sub Sacramento* cum brevi conclusione *Qui vivis et regnas in sæcula* (3), cui nihil aliud additur. Deinde celebrans velo humerali iterum induitur, nisi illud retinuerit, ad altare ascendit, ss. Sacramento sine alterius ministerio accipit, et populum more solito benedicit. Clauso tabernaculo, omnes more solito ad sacrificium redeunt.

Not. 1° processionem ss. Sacramenti non esse terminandam per versus et orationes ex processione in gratiarum actionem, sed per versum et orationem de ss. Sacramento, ut

(1) Cærem. Ep. lib. 2, c. 33, n. 27.

(2) S. R. C. 3 Mart. 1761, n. 4150-4299, 7.

(3) S. R. C. 29 Mart. 1851, n. 5152, 6.

supra dictum est, et ut in rituali Romano præscribitur : hæc enim processio principaliter non fit in gratiarum actionem, sed in laudem et triumphum ss. Sacramenti.

Not. 2° Quamvis ecclesia omni tempore ornata esse debeat, ejus tamen ornatus specialiter præscribitur in processionibus ss. Sacramenti, et signanter in festo ss. Corporis Christi (1). Item viæ, per quas transeundum est, bene mundandæ sunt, ac ornandæ tapetibus et aulæis, picturis et sacris imaginibus, floribus, frondibus virentibus, herbisque bene olentibus, cereis aut funalibus secundum facultatem et qualitatem loci. Cavendum tamen est a profanis aut vanis figuris seu indignis ornamentis. Arcus etiam triumphales, si locis congruis disponi possint, cum versibus, emblematis et mysticis figuris valde laudabiliter eriguntur. Aliquot altaria per vias etiam erigi possunt, saltem si via processionis sit longior, ut, si opus sit, ss. Sacramentum super illa collocari possit.

DE RELIQUIS PROCESSIONIBUS.

331. In processione ad petendam pluviam, ad postulandam serenitatem, et in reliquis quæ in rituali habentur post processionem ss. Sacramenti, utendum est colore violaceo, præterquam in processione pro gratiarum actione, in qua adhibetur color albus vel rubeus, prout officium vel missa illius solemnitatis requirit, et in processione translationis reliquiarum, quæ fit in colore albo vel rubeo, prout officium Sancti, cujus reliquiæ transferuntur, exposcit.

Omnia fiunt et aguntur ut in litanis majoribus seu rogationibus. Cantatur antiphona *Exurge Domine*, et deinde litanie omnium Sanctorum usque ad *Pater noster* inclusive. Versus *Ut congruentem pluviam* in processione ad petendam pluviam, versus *Ut fidelibus tuis* in processione ad

(1) Rit. Rom. et cærem. Ep. lib. 2, c. 33, n. 2 et 12.

postulandam serenitatem, et versus *Ut a pestilentia flagello* tempore mortalitatis, in litanis addendi sunt post versum *Ut fructus terræ dare*. Post *Pater noster* recitantur seu cantantur palmus, versus, et orationes, quæ in rituali præscribuntur pro processione, de qua agitur. Si longior sit processio, vel repetuntur litanie, ut in diebus rogationum, vel litanis absolutis usque ad preces exclusive, dici possunt aliqui psalmi ex poenitentialibus seu gradualibus.

De processione in translatione reliquiarum dictum est tom. 2, n. 195 et 196.

FINIS.

SOLI DEO HONOR ET GLORIA IN SÆCULA SÆCULORUM.

AMEN.